AMSTERDAM, DIE GROENE STAD

https://www.knnv.nl/amsterdam

Bekerzwammentjes Peziza spec.
Johan van Hasseltweg 12 januari 2021 PvD

Nieuwsbrief KNNV-Amsterdam Nr. 59 om het onderling kontakt te behouden ten tijde van de Coronacrisis.

BIJDRAGEN VAN HARTE WELKOM!!

REDACTIE BLAADJE: Rob van Dijk & Tobias Woldendorp: t_woldendorp@kpnplanet.nl
WEBSITE: Christiane Baethcke: baethcke@solcon.nl
REDACTIE NIEUWSBRIEF: Paul van Deursen:ledenadministratie@amsterdam.knnv.nl
PR. EN FACEBOOK Els Trautwein els.trautwein@gmail.com

FLORON's Eindejaars Plantenjacht 2020

Verslag Hanneke Waller

Gele kamille
Anthemis tinctoria L.

begin januari 2021 Johan van Hasseltweg Amsterdam-noord

In Amsterdam hebben diverse KNNV-leden deelgenomen aan de **Eindejaars Plantenjacht,** die FLORON ook dit jaar organiseerde. Vanwege corona waren er geen wandelingen georganiseerd, maar is men alleen of met twee personen een wandeling van een uur gaan maken op zoek naar bloeiende wilde en verwilderde planten. De Plantenwerkgroep heeft op een Jitsi-avond aandacht besteed aan de winterbloeiers, zodat men goed voorbereid op pad kon gaan.
De presentatie is te bekijken via deze link:
https://www.floron.nl/Portals/1/Downloads/plantenjacht-presentatie-floron-amsterdam-e.pdf?ver=2020-12-23-165816-977
en is ook te vinden op de pagina van FLORON Groot-Amsterdam, zie https://www.floron.nl/over-floron/districten-midden/d14-groot-amsterdam.

Om Amsterdam staan behoorlijk wat stipjes. Sommige deelnemers hebben meer dan 1 lijst ingevoerd. Ton Denters heeft Amsterdam letterlijk goed op de kaart gezet. Hij liep dezelfde route als in eerdere jaren en eindigde met 70 soorten op de tweede plaats, achter Karel Gort uit Hoek van Holland, die het hoogste aantal bloeiende soorten heeft gevonden: 77 soorten.
Op de site van FLORON staat alle informatie over de resultaten en kun je het rapport downloaden, zie https://www.floron.nl/plantenjacht.
https://www.floron.nl/Portals/1/Plaatjes/Projecten/plantenjacht/Resultaten-Eindejaars-Plantenjacht-2020.pdf

Wil je weten wie er in Amsterdam en omgeving een lijst heeft ingevoerd en wat er is gevonden, dan kun je op de kaart van Nederland (op de website) inzoomen en op een stipje klikken. Onder de kaart verschijnt de naam van de deelnemer en de bezoekdatum in de vorm van een link. Klik op de link om de telling te openen. Deze optie is nieuw en werd daarom niet vermeld in de presentatie.
Resultaten te downloaden als pdf:

Op 10-01-2021 verscheen een natuurbericht over de Eindejaars Plantenjacht: https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?utm_source=newsletter&utm_medium=e-mail&utm_campaign=user-mailing&msg=27145.
Hoewel er beperkingen waren, is de Eindejaars Plantenjacht 2020 succesvol afgesloten en ondanks het koude weer waren er veel meer deelnemers dan vorig jaar.

Hanneke Waller

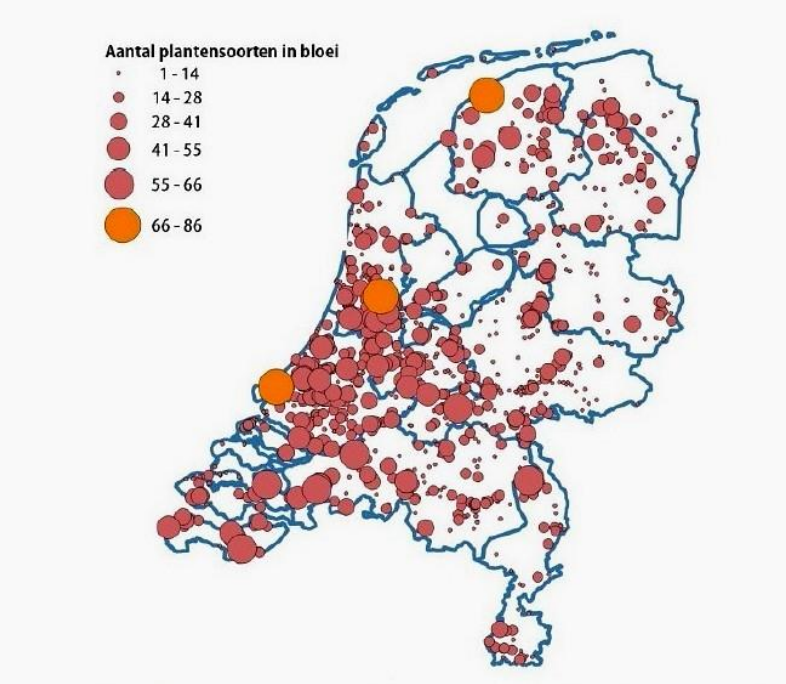

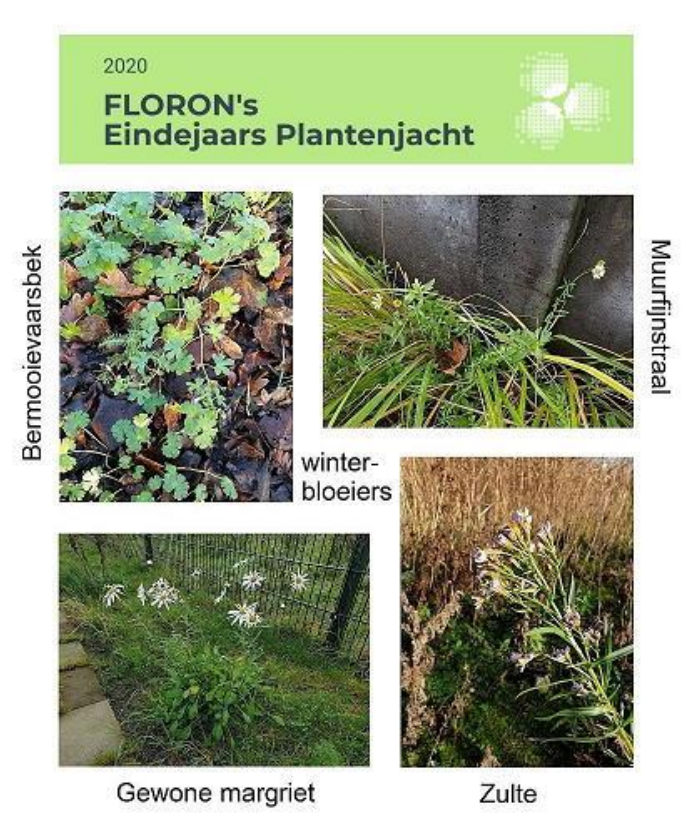

Noot van de "redactie Nieuwsbrief": Hulde aan onze plantenwerkgroep, die tijdens de corona zeer actief en creatief is gebleven!

Ook leden van de paddenstoelenwerkgroep o.l.v. Christiane Baethcke slaan zich dapper door de corona tijd heen.

Zwammen in Artis – deel 2

Verslag Els Trautwein

van links naar rechts - lida , ellen, els, christiane

Voor deel 1 zie Nieuwsbrief KNNV-Amsterdam Nr. 56
https://www.knnv.nl/sites/www.knnv.nl/files/Nieuwsbrief%20KNNV-Amsterdam%2056.pdf

Vanwege de koude hebben vanaf november de meeste zwamvlokken – op toch nog een verrassend aantal diehards na - weinig zin meer om vruchtlichamen te produceren. Wij telden dan ook heel wat minder paddenstoelen dan in oktober 2020 (onze vorige telling) in Artis.
Als eksters op zoek, viel al snel ons oog op iets glimmends. Dat was de prachtige **Gesteelde lakzwam** (Ganoderma lucidum), die pronkt op de Heimanseik.

Deze zomereik is met zijn ongeveer 275 jaar een echt oud baasje. Hij is geplant voor de oprichting van Artis, en is vernoemd naar natuurkenner- en popularisator Eli Heimans. (De KNNV-Amsterdam schonk Artis de herinneringsplaquette. die op 11 juli 2003 feestelijk werd onthuld.). De gesteelde lakzwam valt in de categorie: mooi van buiten, maar minder mooi van karakter. Het is namelijk een echte parasiet, die de boom steeds verder verzwakt. Maar ook parasieten vervullen een rol in het ecosysteem: bomen zijn precies als mensen, hoe ouder hoe zwakker en hoe vatbaarder voor allerlei kwaaltjes: het is niet anders. De omstandigheden zijn waarschijnlijk ook niet optimaal. Hopelijk houdt deze krasse knar het nog een tijdje vol, hij is in goede handen en wordt jaarlijks onderzocht door boomheelmeesters.

Kroontjesknotszwam (Artomyces pyxidatus).

Het snoepje van de maand was de **Kroontjesknotszwam** (Artomyces pyxidatus). Deze vonden we op de laatste dag van de inventarisatie, en was ons nog bijna door de neus geboord door de vondst van een verdacht pakketje in de Plantage Parklaan. Volgens de politie was Artis onbereikbaar. Gelukkig bleek dit niet te kloppen. De zwam is door Christiane microscopisch onderzocht, en het was inderdaad niet die ordinaire dubbelganger, de **Rechte koraalzwam**, maar de veel zeldzamere **kroontjesknotszwam** waarvan de uiteinden van de takjes een kroontje vormen.
In de vlinderkas konden we even opwarmen, helaas besloegen de brillen direct.
Al glazen wrijvend en mist trotserend vonden we toch nog iets heel leuks:
Kleine plooiparasolletjes
(Leucocoprinus heinemanni).
Een nogal verwend soortje, dat slechts tevreden is met constante hoge vochtigheid en temperatuur. Deze groeit dus eigenlijk alleen in (sub)tropische kassen en er zijn maar een handvol waarnemingen van in Nederland.

Kleine plooiparasolletjes

Grote kleefparasol (Limacella guttata)

Bewondering hadden we voor een andere parasol, de **Grote kleefparasol** (Limacella guttata) die dapper buiten met slechts wat beschutting van bamboe in de koude stond.
Een iets kleverige forse paddenstoel met een grote ring, waarschijnlijk een afvalopeter. Een rode lijst soort, en nieuw voor ons allemaal, zelfs voor Christiane!
Als laatste de **Houtknotszwam** (Xylaria polymorpha), en dan niet omdat deze zo bijzonder is maar vanwege de vindplaats, midden in het buitenhok van de Anoa's, een dwergbuffelsoort uit Sulawesi. De verzorgster van de **Anoa's** had daar namelijk zwammen gevonden, en die wilden we natuurlijk graag even bekijken. Het probleem was dat de Anoa's daar stonden, ze zien er super schattig uit maar zijn niet voor de poes. Ze kunnen blindelings aanvallen en met hun hoorns enorm tekeer gaan. De verzorgster had een idee: de Anoa's eruit, wij erin!
Jammer genoeg was er geen publiek (Corona) om deze nieuwe diersoort met hun vreemde gedrag te bewonderen. Wat werd er toch raar gescharreld daar in dat hok.

De paddenstoelen bleken niet zo bijzonder te zijn, maar de ervaring hadden we voor geen goud willen missen.
Van alle vondsten is een lijst gemaakt die opgestuurd is naar de organisatoren van het Artis inventarisatieproject.
Met dank aan alle inventariseerders - Christiane, Sjarifah, Ellen en Lida - , en de medewerkers van Artis.
Hieronder nog een stukje van Christiane, die zich over allerlei klein grut, groeiend op Artisbeestenpoep heeft gebogen.
Els Trautwein

Ton Hilhorst, de landschapsarchitect van Artis, gaf me op mijn verzoek ook nog mest van Olifant, Kameel, Zebra, Walibi en Giraf mee. Dit heb ik in plasticbakjes thuis op de vensterbank opgekweekt. Elke dag even kijken, wat er gebeurt. Kogelschieters, spikkelschijfjes, inktzwammetjes, allemaal leuke zwammetjes, die als ze rijp zijn dan microscopisch onderzocht moeten worden, om ze op naam te brengen.
Er kwamen in de loop van de volgende weken ong. 30 soorten mestpaddenstoelen op.
Ik ben nog niet helemaal klaar met de mestzwammen, er komen nog steeds inktzwammetjes op. Tot nu toe was het weinig spectaculair, wel een paar zeldzame, maar geen heel zeldzame soorten. Bijzonder was, dat een heel gewone soort, namelijk het Hazenpootje, dat normaal nooit op mest groeit, hier wel op drie soorten mest opkwam, namelijk Olifant, Zebra en Kameel. Er komt ook nog een bekerzwam op, maar nog te klein om hem microscopisch te determineren, wat bij de meeste bekerzwammen een vereiste is. Het zou kunnen, dat het weer zo een mysterieuze bekerzwam wordt, waar ik in samenwerking met Atte van der Berg bijna 10 jaar geleden een artikel voor Coolia, het kwartaal van de NMV heb geschreven. https://www.mycologen.nl/Coolia/PDF-files/Coolia55(2)95-98Atte_compostbekerzwam.pdf. En anders is het wel de Mestbekerzwam of de Koemestbekerzwam, ook lang niet gek.
Mestpaddenstoelen opkweken en determineren is een leuke hobby, wel bewerkelijk.
Christiane Baethcke

Vogels kijken in de Zeevang

Simon Pepping

Op 30 december schreef Paul in het Nieuwsblad: ”Ook in december is ons unieke Waterland een tochtje zeker waard. Vooral de massaliteit is indrukwekkend”. Eronder stonden foto's van watervogels. Zo'n tochtje hadden we die dag juist gemaakt.
In de weersverwachting stonden buien, maar in de ochtend was de lucht boven ons blauw met wolkjes. Daardoor kreeg ik zin in een traditionele winterervaring: een tocht naar de Zeevang om wintervogels te kijken. Vorig jaar had ik daar duizenden Smienten geteld. Vanwege de verwachte buien gingen we deze keer met de auto.
Eerst maakten we een uitstapje door de Baanstee-noord, Purmerend's nieuwste uitbreiding van het industrieterrein. De meeste grond ligt nog ongebruikt. Die terreinen liggen er groen bij, met een korte vegetatie van grassen en kruiden. Ze worden enkele malen per jaar gemaaid. Enkele tientallen Grauwe Ganzen hadden deze terreinen ook ontdekt. Er liepen Soepganzen tussen, wat er op wijst dat deze groep ook in de zomer in Nederland verblijft. Langs de weg naar Edam dwars door de Purmer zaten geen ganzen. Dat hadden we ook al eerder in dit seizoen geconstateerd.

Aan het begin van de Klemweg in de Zeevang ligt een stuw die het waterpeil rond de weilanden van Staatsbosbeheer hoog houdt. Daar zaten honderden Smienten en enkele Grauwe Ganzen langs en in de sloten. In de omliggende weilanden zaten een paar groepjes eenden en ganzen.
We reden door naar het einde van de Klemweg. De wegbermen waren verzadigd van water door de hevige regens van de afgelopen weken. We zetten de auto neer op een verharde ingang van een weiland. Hier zaten heel veel Smienten. Ze deden wat Smienten horen te doen in de winter: gras grazen, rusten, opletten en in gealarmeerd fluiten uitbarsten als er gevaar dreigt. Soms zaten er Meeuwen tussen.

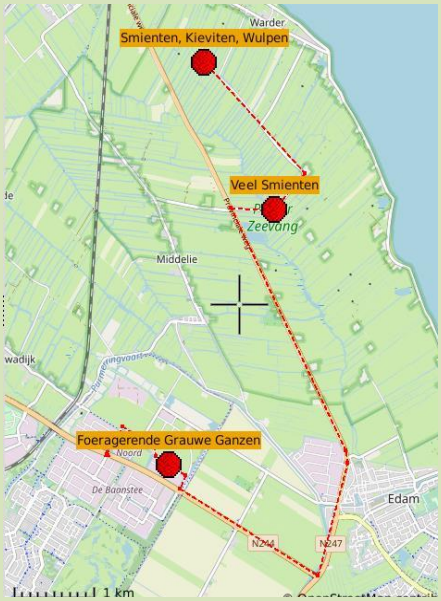

Tegen de huizen van het dorp Warder zagen we honderden witte vlekjes. Het bleken Kieviten te zijn. Links daarvan was een bruine vlek te zien. Dat moesten veel Wulpen zijn; we hadden die even eerder ook al gezien. Rond een weilandhek foerageerde een groepje Vinken op de zaden. Hier en daar zaten enkele Bergeenden tussen de Smienten. Vóór ons vlogen tientallen Kieviten op. Die hadden tussen de Smienten gezeten. Toen ze na een tijdje weer waren gaan zitten, foerageerde er een groepje Spreeuwen tussen. En in een plasje stonden 7 Goudplevieren.

Tenslotte vlogen alle Kieviten bij Warder op. De lucht zat vol met wolken zwart-witte vogels. Daarna vlogen ook de Wulpen op, enkele tientallen. In het noorden had zich ondertussen een zwarte wolk gevormd. Onze zontijd was op, het was tijd om te vertrekken. We hadden genoten van het zonnige weer, van de drassige veenweiden met hun weidse uitzichten, en van de massaliteit van Smienten en Kieviten.

We hebben weinig Grauwe Ganzen gezien, en in het geheel geen Kolganzen en Brandganzen. Tot voor enkele jaren zaten ze hier massaal. Als ze opvlogen maakten ze een geweldig lawaai.
Paul's foto's in de Nieuwsbrief laten zien dat een deel daarvan in Waterland zit. En misschien zitten er nog veel in Denemarken, Polen en de Baltische landen, nu de winter minder streng is.

In de winter kun je ook kijken naar …

Simon Pepping

Mossen en korstmossen

Mossen en korstmossen zijn vooral in de winter goed zichtbaar, omdat ze van vocht houden en ook bij lage temperatuur kunnen groeien. Deze twee groepen organismen zijn niet aan elkaar verwant. Korstmossen zijn schimmels die algen ingevangen hebben. Mossen zijn vaatloze plantjes. Het is verwarrend dat de namen van veel mossen en korstmossen op ‘mos’ eindigen. Zijn Schriftmos en Haarmos nu mossen of korstmossen? De eerste is de naam van een groep korstmossen, de tweede van een groep mossen. Beide groepen worden vaak in één adem genoemd, omdat ze vaak samen voorkomen, op levende stammen en takken, op dood hout, op steen of andere grondsoorten. Ze worden ook vaak door dezelfde mensen bestudeerd. Met een loep van 10× vergroting kun je een mos of een korstmos goed bekijken, en genieten van de bouw ervan. Met enige ervaring kun je dan ook veel soorten herkennen. Voor een diepergaande studie kun je niet zonder een microscoop.

De eerste foto laat een gewone Es zien waarvan de stam helemaal groen is. Hij is begroeid met het mos Knikkersterretje.

(1) het mos Knikkersterretje + ingezoomed

(2) Groot Dooiermos

De tweede foto laat de stam van een aangeplante Essensoort zien. De gele vlekken zijn Groot Dooiermos; deze gedijt goed met veel stikstof en groeit veel in stedelijk gebied. De grijze vlekken zijn Kapjesvingermos. De witte vlekken zijn een korstvormig korstmos waarvan ik de naam niet ken. De derde foto laat de stam van een Schietwilg zien met vermoedelijk een Rijpmos. Te zien zijn groene schubben en veel korrelige delen, zgn. sorediën, bolletjes die elders weer tot een korstmos uit kunnen groeien.

(3) Schietwilg met vermoedelijk een Rijpmos

Winterkenmerken van bomen en struiken

Simon Pepping

Nu de bomen kaal zijn, kun je goed hun vorm zien: een brede of smalle kroon, één doorlopende stam of een vertakking in meerdere hoofdtakken, enz. Je kunt ook zien of de takken en knoppen tegenover elkaar staan of niet. Als ze niet tegenover elkaar staan, staan ze dan in één vlak (afwisselend) of spiraalsgewijs? Maar vooral kun je kijken naar de knoppen: vorm, hoeveel schubben en welke kleur, enz. Een geschikte gids hierbij is het boek Winterflora van Dirk Slagter.

De boom op de eerste foto laat zich al kennen aan zijn katjes: een Els. In de stad worden 3 soorten Els aangeplant: Spaeth Els (*Alnus ×spaethii* c.v. 'Spaeth'), een hoge piramidevormige boom die rond nieuwjaar bloeit; Hartbladige Els (*Alnus cordata*), een iets minder hoge boom met een brede kroon, die iets later bloeit; Zwarte Els (*Alnus glutinosa*), de inheemse Els die op allerlei vochtige plaatsen groeit, en nog iets later bloeit. In het Twiske is ook Grijze Els (*Alnus incana*) aangeplant, met bladen die op die van Haagbeuk lijken. Op de tweede foto staat een tak van de Gewone Es (*Fraxinus excelsior*). De knoppen zijn zwart, de takken zijn dik. De knoppen van aangeplante Essensoorten zijn bruin. Op de derde foto staat een tak van een Vlier. Die knoppen staan tegenover elkaar. Ze lopen vaak vroeg uit. Ook de tak van een Vlier is kenmerkend: het merg kan er goed uitgehaald worden; zo maak je een fluitje. De vierde foto toont een tak van een Kleinbladige Linde, met mooie rode knoppen. Dat het de Kleinbladige soort is kun je in de winter niet zien; daarvoor moet je de boom ook in de zomer bekeken hebben.

(1)
(2)
(3)
(4)

Afscheid van Gerritje Nuisker

Wij kregen het bericht van het overlijden van ons lid Gerritje Nuisker, die bij onze oudere leden herinnerd wordt als een prominent en zeer aktief lid van onze vereniging. Finette van der Heide zal in het komend BLAADJE Gerritje gedenken.

Ook in haar buurt was Gerritje zeer prominent aanwezig getuige het bericht uit de buurtkrant.
https://www.gein3dorp.nl/

“Op dinsdagavond 5 januari vond er een bijzondere buurtgebeurtenis plaats in Gein 3.
Op het pleintje van het Hendrik Godfroidhof kwamen wel 50 buurtbewoners bijeen om in een grote kring met lantaarntjes, kaarsen en een glas wijn te proosten op Gerritje Nuisker, die op dat moment elders werd gecremeerd.”

Vernieuwing van de website

De KNNV en dus ook de webmasters van afdeling Amsterdam werken hard aan een nieuwe website. Deze vernieuwde site heeft een moderner uiterlijk en maakt gebruik van een nieuw systeem. Het overzetten van de oude website naar de nieuwe vergt een behoorlijke tijdsinvestering. Maar de website wordt dan ook prachtig!
Saskia Leefsma heeft Geert Timmerman als tweede webmaster bij onze website opgevolgd. Ze is betrokken bij de migratie van de website en zal in het vervolg ook een gedeelte van onze site voor haar rekening nemen.
De URL van onze site veranderd ook, vanaf 1 februari zal onze site te vinden zijn onder amsterdam.knnv.nl (nu nog www.knnv.nl/Amsterdam
Tevens heeft de paddenstoelenwerkgroep een eigen logo. Christiane Baethcke, webmaster

PAWG Amsterdam

Roze Look, een wintergroene plant

Simon Pepping

In november komen de plantjes boven de grond, in de winter staan ze er fris groen en krachtig bij, en in april of mei bloeien ze. Roze Look (Allium trifoliatum) heeft een andere kijk op de seizoenen. Voor deze soort uit de Mediterranée is de winter zacht en vochtig, en de zomer heet en droog. Nederlandse winters beginnen steeds meer aan dit beeld te voldoen. Roze Look groeit in polletjes, die, vergelijkbaar met Sneeuwklokjes, uit vele uitjes bestaan. De polletjes lijken op fris groene graspolletjes, maar kenmerkend zijn de wat bredere blaadjes die halverwege naar beneden knikken. De bloemen zijn wit met een roze middenstreep en staan in een scherm. In ons land bloeit Roze Look niet zo vaak. Maar in het droge voorjaar van 2020 zijn veel foto's van bloeiende planten gepubliceerd op waarneming.nl. Vanzelfsprekend ruiken de plantjes naar ui.

De naam Roze Look is een vertaling van de Engelse naam Pink Garlic; er is nog geen officiële nederlandse naam. Roze Look is, samen met Harig Look (Allium subhirsutum), te onderscheiden van andere kleine look-soorten door de beharing op de bladen. Zij is van Harig Look alleen in bloei te onderscheiden door de kortere bloeistengels en de roze streep in de bloemblaadjes. Roze Look is een geliefde tuinsoort en ontsnapt geregeld. Soms woekert zij, doordat de uitjes op mysterieuze wijze verplaatst worden, net als bij b.v. Sneeuwklokjes (muizen, mollen, schoffelen?). In het Gorsebos, een park in Purmerend, is op die manier een grote vegetatie ontstaan. Iedere winter weer lijkt het of het gras krachtig is gaan groeien. Maar nee, het zijn polletjes van Roze Look. Deze soort is een blijvertje. Ik verwacht dat we haar nog vaak zullen zien in tuin, park en bos.

Roze Look in het Gorsebos in Purmerend